

ВИЗНАЧЕННЯ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА ЙОГО МЕХАНІЗМІВ У СИСТЕМІ НЕДЕРЖАВНОГО СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ

М. І. МАЛЬОВАНИЙ, доктор економічних наук

Н. В. БОНДАРЕНКО, кандидат економічних наук

І. О. ОРЛОВ, здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
(доктор філософії)

Уманський національний університет

Досліджено сучасні підходи до організації фінансового забезпечення недержавного соціального страхування в умовах зростаючої економічної нестабільності та посилення демографічних ризиків. Обґрунтовується значення недержавних страхових інститутів як елементу зміцнення системи соціального захисту та джерела довгострокового інвестиційного ресурсу. Проаналізовано особливості функціонування добровільних накопичувальних програм, їх інституційні переваги та відмінності від державних солідарних моделей. Розкрито роль професійного управління активами, нормативно-регуляторних вимог і стану фінансового ринку у формуванні стійкості недержавних пенсійних фондів. Особливу увагу приділено механізмам накопичення внесків та інвестування пенсійних активів, їх впливу на рівень соціального захисту населення і розвиток національної економіки. На основі теоретичного аналізу та міжнародного досвіду визначено ключові чинники, що забезпечують ефективність недержавного соціального страхування, та окреслено умови, за яких ця система здатна посилити фінансову стійкість країни і підвищити добробут громадян у довгостроковій перспективі.

Ключові слова: недержавне соціальне страхування, фінансове забезпечення, накопичувальний підхід, інвестиційний потенціал, пенсійні фонди, соціальний захист, інституційні механізми, управління активами, добровільні внески, фінансова стійкість.

Постановка проблеми. Сучасні трансформації в економіці та соціальній сфері висувають підвищені вимоги до ефективності системи соціального захисту, особливо в частині її фінансової стійкості. Традиційні державні механізми, що ґрунтуються на перерозподільних принципах, дедалі складніше справляються з навантаженням через демографічне старіння населення, нестабільність ринку праці та обмеженість бюджетних ресурсів. У таких умовах зростає потреба у розвитку альтернативних інструментів, здатних забезпечити довгострокове та надійне фінансування соціальних виплат. Недержавне соціальне страхування, яке базується на накопичувальних та інвестиційних засадах, постає як перспективний напрям, однак його функціонування потребує чітко сформованих та ефективних фінансових механізмів. Саме недостатня

розвиненість цих механізмів, низький рівень довіри населення та слабка інвестиційна інфраструктура створюють комплекс проблем, що стримують повноцінний розвиток недержавної системи та зумовлюють необхідність наукового дослідження її фінансового забезпечення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання фінансового забезпечення недержавного соціального страхування є предметом активних наукових дискусій. У працях О. Кундицького [1] наголошується на сутності фінансових механізмів соціального страхування та важливості формування цільових фондів для забезпечення стійкості системи. Вагомий внесок у вивчення фінансових основ соціального захисту зробила О. Насібова [3], яка у своїх роботах аналізує фінансування видатків через державні цільові фонди та оцінює динаміку їхньої діяльності, вказуючи на обмеженість бюджетних ресурсів і необхідність розвитку альтернативних (накопичувальних) механізмів соціального забезпечення. Л. Сідельникова [3] досліджує особливості фінансування недержавного пенсійного забезпечення в Україні, акцентуючи увагу на ролі добровільних внесків та інституційних вимог до діяльності фондів. Міжнародні дослідження, зокрема звіти ОЕСР [4, 5], демонструють значний інвестиційний потенціал накопичувальних систем та високу частку пенсійних активів у розвинених країнах, що підтверджує важливість інституційної стабільності та ефективного управління активами. У роботах М. Мальованого [6, 7] проаналізовано проблеми розвитку недержавних інституцій, інвестиційні ризики та обмеження, що стримують ефективність фондів у трансформаційній економіці України.

Попри значний обсяг наукових праць, дослідники відзначають збереження проблем недостатньої диверсифікації інвестицій, низької дохідності фондів та дефіциту інструментів фінансового ринку, що й зумовлює необхідність подальшого аналізу механізмів фінансового забезпечення недержавного соціального страхування в Україні.

Метою статті є визначення теоретичних засад і практичних механізмів фінансового забезпечення недержавного соціального страхування та оцінка їх ефективності в умовах сучасної економіки України.

Методика досліджень ґрунтується на аналізі теоретичних і науково-практичних джерел, присвячених фінансовому забезпеченню недержавного соціального страхування. Для досягнення поставленої мети застосовано загальнонаукові методи – аналіз, синтез, узагальнення та порівняльний підхід, що дозволило систематизувати існуючі концепції та визначити особливості функціонування накопичувальних і інвестиційних механізмів. Структурно-функціональний метод використано для з'ясування ролі фінансових інструментів у забезпеченні стійкості недержавного соціального страхування.

Результати досліджень. Сучасні соціально-економічні процеси висувають нові вимоги до організації системи соціального захисту, зокрема до механізмів її фінансового забезпечення. Зростаюча мінливість економічного середовища, посилення демографічних дисбалансів та обмежені можливості державних фінансів актуалізують потребу у формуванні таких інститутів, які були б здатні

забезпечити довгострокову стійкість соціальних виплат та зменшити залежність громадян від державних перерозподільних механізмів. Одним із найбільш перспективних інструментів у цьому контексті виступає недержавне соціальне страхування, розвиток якого ґрунтується на застосуванні накопичувальних і інвестиційних підходів.

На відміну від традиційних солідарних систем, де фінансові потоки визначаються актуальною ситуацією на ринку праці та станом державного бюджету, недержавні страхові моделі будуються на принципі індивідуального формування ресурсів. Це створює можливість для акумулювання значного обсягу довгострокового капіталу, який, за умови ефективного інституційного та регуляторного середовища, може виконувати подвійну функцію: забезпечувати фінансову підтримку громадянам у майбутньому та слугувати джерелом інвестицій для економічного розвитку.

Проте потенціал недержавного соціального страхування реалізується не автоматично. Його ефективність визначається якістю фінансової інфраструктури, рівнем професійного управління активами, наявністю диверсифікованих інструментів інвестування та достатньою довірою з боку населення. Для країн із трансформаційною економікою, зокрема України, ці чинники набувають особливого значення, оскільки формування накопичувальних механізмів відбувається в умовах макроекономічної нестабільності та історично низької капіталізації фінансових ринків.

Під фінансовим забезпеченням соціального страхування загалом розуміють процес формування та використання фінансових ресурсів, необхідних для виконання зобов'язань перед учасниками системи. В економічній літературі це поняття трактується як створення цільових грошових фондів у достатньому розмірі та їх ефективне використання [1, 2]. Іншими словами, фінансове забезпечення – це фінансування відповідної сфери (соціального захисту, страхування тощо) за рахунок акумульованих коштів, призначених для здійснення визначених виплат і програм. Таке фінансування може здійснюватися у різних формах (бюджетній, самофінансуванні, інвестуванні тощо), але його сутність незмінна – забезпечити своєчасне і повне покриття витрат за допомогою наперед сформованих ресурсів [1, 2].

Недержавне соціальне страхування – це додаткове, добровільне страхування соціальних ризиків, яке здійснюється недержавними (приватними) інституціями. На відміну від державного (обов'язкового) соціального страхування, що фінансується переважно через публічні фонди та внески роботодавців/працівників за підтримки державного бюджету, недержавне соціальне страхування базується на накопичувальних засадах і добровільній участі громадян. Фінансове забезпечення недержавної системи ґрунтується головним чином на страхових внесках самих учасників (та/або їхніх роботодавців) і доходах від інвестування цих накопичень, без прямого залучення коштів державного бюджету. Таким чином, джерела фінансування тут – приватні заощадження громадян, що цільово акумулюються у спеціальних фондах, а також прибуток від їх розміщення на фінансових ринках [3].

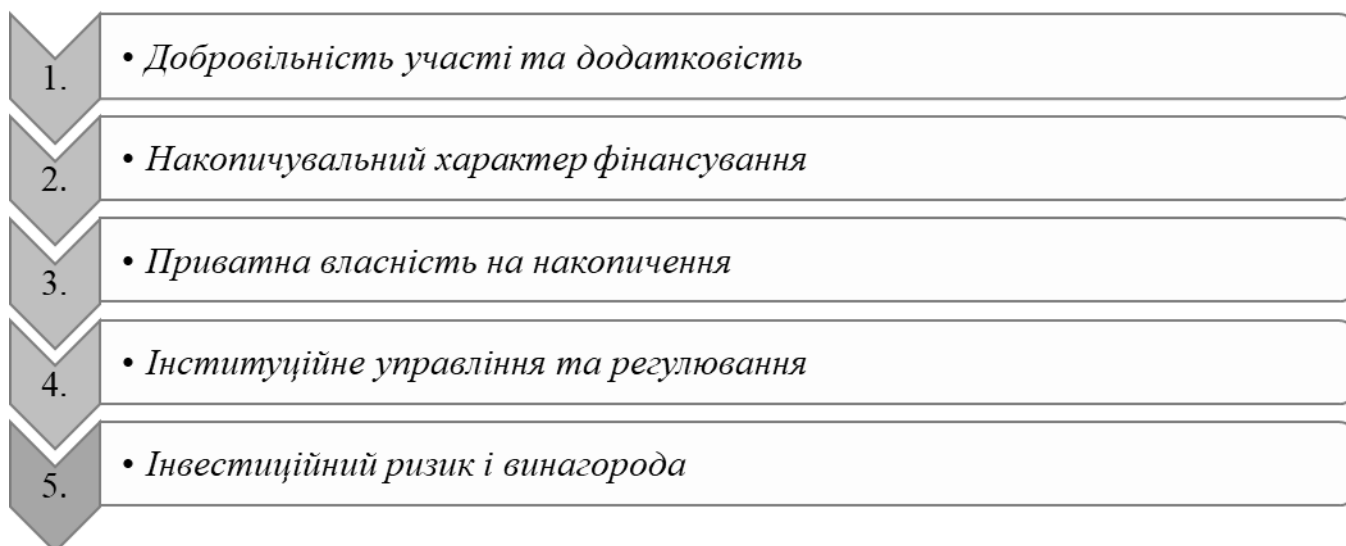

Рис. 1. Ключові особливості фінансового забезпечення недержавного соціального страхування

До ключових характеристик фінансового забезпечення недержавного соціального страхування належать низка інституційних і економічних ознак, які визначають специфіку його функціонування у порівнянні з державною системою соціального захисту. Насамперед важливою є добровільність участі, що передбачає самостійне рішення громадян щодо вступу до програм недержавного пенсійного чи соціального страхування, а також їх додатковий характер стосовно обов'язкових державних механізмів. Така особливість забезпечує можливість підвищення рівня соціальної захищеності за рахунок добровільних накопичень, спрямованих на покриття ризиків, пов'язаних зі старістю, втратою працездатності або іншими життєвими обставинами.

Визначальною рисою цієї системи є накопичувальний характер фінансування, який полягає у тому, що внески учасників не використовуються на поточні виплати, а акумулюються на індивідуальних рахунках або у фондах, проходячи інвестиційний цикл із подальшим примноженням. Унаслідок цього розмір майбутніх виплат визначається обсягом здійснених внесків та ефективністю їх інвестування, що забезпечує прямий зв'язок між рівнем заощаджень і персональним соціальним результатом. Такий підхід також підкріплює принцип приватної власності на накопичення: на відміну від солідарної системи, де права власності на частку спільного фонду не існує, у недержавному страхуванні пенсійні активи закріплюються саме за учасником, що збільшує його економічну мотивацію та відповідальність [4].

Важливу роль відіграє і специфіка інституційного управління: акумульовані ресурси передаються професійним фінансовим інституціям – недержавним пенсійним фондам або страховим компаніям, діяльність яких регламентується законодавством з урахуванням вимог до ліцензування, платоспроможності, інвестиційної політики та захисту інтересів учасників. Нормативно-правове забезпечення включає також регламентацію трирівневої структури пенсійної системи, де третій рівень становлять саме недержавні

пенсійні програми, що функціонують на основі визначених законом правил щодо накопичення та інвестування коштів [3].

Окремою складовою є наявність інвестиційного ризику, який переходить на учасників системи. Дохідність і стабільність майбутніх виплат безпосередньо залежать від результативності управління активами, а тому фінансове забезпечення недержавного страхування потребує формування продуманої довгострокової інвестиційної стратегії з обов'язковою диверсифікацією активів. Законодавчі обмеження та застосування принципів на кшталт «розсудливого інвестора» покликані мінімізувати потенційні втрати і забезпечити баланс між ризиком та доходністю, що є необхідною умовою стійкості та надійності всієї системи [3].

Отже, економічна сутність фінансового забезпечення недержавного соціального страхування полягає у тому, що громадяни в працездатному віці роблять цільові заощадження (внески) для свого майбутнього соціального захисту, ці кошти акумулюються у спеціальних фондах, примножуються через інвестиційний дохід і використовуються для фінансування страхових виплат тим самим учасникам у майбутньому. Така модель забезпечує більшу автономність та стійкість фінансування соціальних виплат, оскільки менше залежить від демографічного навантаження на бюджет та солідарність поколінь, натомість спирається на власні накопичення кожного індивіда.

Для сучасної теорії і практики недержавного соціального страхування велике значення мають як новітні дослідження, так і класичні теоретичні праці, що заклали фундамент розуміння фінансових механізмів соціального захисту. Так, ще представники класичної економічної думки досліджували проблеми соціального забезпечення – зокрема, А. Пігу аналізував економічне добробут і роль держави в страхуванні, пізніше Л. Ерхард розвивав ідеї соціального ринкового господарства. У другій половині ХХ ст. з'явилися ґрунтовні теорії, присвячені пенсійним системам: лауреат Нобелівської премії Ф. Модільяні запропонував гіпотезу життєвого циклу заощаджень (1950–60-ті рр.), П. Самуельсон і інші дослідили міжпоколінні аспекти пенсій (моделі «pay-as-you-go»), Г. Марковіц заклав основи сучасної теорії портфельних інвестицій (1952). Праці сучасних економістів – Е. Джеймс, Дж. Стігліца, А. Сена, Е. Блейка та інших – зробили вагомий внесок у вивчення генезису пенсійних систем та фінансових аспектів їх функціонування [3]. Саме спираючись на цей фундамент, сьгоднішні дослідники розробляють моделі ефективного фінансового забезпечення недержавних пенсійних фондів, аналізують їх інвестиційну діяльність.

З урахуванням сформованого теоретичного підґрунтя та еволюції підходів до організації недержавного соціального страхування особливої актуальності набуває аналіз практичних інструментів, за допомогою яких ця система забезпечує свою фінансову стійкість. Теоретичні моделі стають змістовно завершеними лише тоді, коли їхні положення знаходять відображення у конкретних фінансових процедурах, що визначають порядок формування, акумулювання та використання ресурсів. Саме тому наступним кроком дослідження є розгляд механізмів фінансового забезпечення

недержавного соціального страхування, які становлять основу його функціонування в реальній економічній системі.

Механізми, за допомогою яких реалізується фінансове забезпечення недержавного соціального страхування, зводяться до двох взаємопов'язаних складових (рис. 2).

Рис. 2. Основні складові механізму фінансового забезпечення недержавного соціального страхування

Розглянемо, як працює кожен з цих механізмів і який вплив вони мають на систему соціального захисту. Накопичувальний підхід означає, що учасники системи поступово накопичують кошти на персоніфікованих рахунках чи в рамках певної програми, і розмір їхніх соціальних виплат (пенсій, довічних рент, страхових виплат) визначається сумою накопичених внесків та отриманого інвестиційного доходу. Цей підхід реалізується через фінансовий механізм відкладених заощаджень: спочатку відбувається стадія накопичення (accumulation phase), коли людина сплачує внески і фонд їх інвестує, а з настанням страхового випадку (вихід на пенсію, настання інвалідності тощо) починається стадія виплат (payout phase), коли накопичене поступово виплачується учаснику у вигляді анuitету або інших форм пенсійних виплат.

З фінансово-економічної точки зору, накопичувальний механізм дозволяє скористатися силою складного відсотка: інвестиційний дохід реінвестується і сам починає генерувати додатковий дохід, забезпечуючи експоненціальне зростання капіталу в довгостроковому періоді. Це критично важливо для компенсації впливу інфляції та зростання вартості життя на довгому проміжку часу між моментом внеску і моментом отримання виплати. Наприклад, якщо реальна дохідність пенсійного фонду складає 3–5 % на рік, то за десятиліття накопичення купівельна спроможність внесених коштів може зрости значно, що підвищить розмір майбутньої пенсії. У розподільчій системі таких механізмів зростання не існує – внески одразу витрачаються, і єдине джерело

збільшення виплат – це зростання заробітних плат нинішніх працівників або дотації бюджету. Накопичувальний підхід, отже, підвищує стійкість пенсійної системи перед демографічними викликами: кожен учасник в основному спирається на власні накопичення, а не на скорочувану базу платників внесків.

У практичному плані запровадження накопичувальних механізмів потребує налагодження інфраструктури – створення недержавних пенсійних фондів, депозитаріїв, залучення керуючих активами, актуаріїв тощо. В Україні елементи накопичувального підходу почали запроваджуватися з середини 2000-х років. Як зазначалося, з 2004 р. стартувала пенсійна реформа, що передбачала три рівні, проте фактично обов'язковий накопичувальний рівень (другий) досі повноцінно не функціонує, і основний тягар залишається на солідарній системі [3]. Натомість третій рівень – добровільне недержавне пенсійне забезпечення – поступово розвивається: створено десятки недержавних пенсійних фондів, хоча їх охоплення населенням поки що невелике. Це свідчить, що механізм накопичення потребує часу для становлення та довіри зі сторони громадян.

Інвестиційний потенціал недержавного соціального страхування – це спроможність акумульованих у системі коштів стати джерелом інвестицій в економіку і генератором доходів для учасників. У країнах з розвиненими пенсійними фондами активи останніх вимірюються значними величинами, порівняними з ВВП. За даними ОЕСР, сукупні пенсійні активи в країнах цієї організації станом на кінець 2022 року перевищували 51 трлн дол. США, що становить понад 86 % сумарного ВВП ОЕСР [5]. Ці кошти вкладені в акції, облігації, нерухомість та інші активи, фактично фінансуючи розвиток підприємств, інфраструктури і державних проєктів. Таким чином, приватні соціальні фонди виконують подвійну роль: з одного боку, забезпечують громадянам додатковий дохід у майбутньому, а з іншого – є джерелом довгострокових інвестиційних ресурсів для економіки [3].

Для України реалізація інвестиційного потенціалу недержавного пенсійного забезпечення особливо актуальна, враховуючи обмежені можливості державного бюджету фінансувати всі потреби соціального захисту. Розвиток недержавних пенсійних фондів здатен не лише посилити соціальну захищеність літніх людей, але й частково вирішити проблему дефіциту інвестицій. Як показують розрахунки, щорічне зростання ресурсів пенсійних фондів може стати вагомим внутрішнім інвестором у національну економіку [3]. Зокрема, кошти пенсійних фондів можуть вкладатися в державні облігації (фінансуючи дефіцит бюджету і водночас приносячи дохід фондам), у корпоративні цінні папери (забезпечуючи компанії довгими грошима для розвитку), в іпотечні цінні папери (стимулюючи будівництво житла) тощо. У країнах з тривалою історією приватних пенсійних планів саме пенсійні фонди є одними з найбільших інституційних інвесторів на фінансовому ринку, що впливає на стабільність фондового ринку і розвиток ринкової інфраструктури.

Однак реалізація інвестиційного потенціалу пов'язана і з викликами. Дохідність інвестицій може суттєво варіювати залежно від економічної

кон'юнктури. Наприклад, досвід 2008–2015 років в Україні показав досить низьку прибутковість інвестиційної діяльності недержавних пенсійних фондів (через фінансові кризи, інфляцію, обмеженість інструментів для інвестування), що стало однією з головних причин повільного розвитку системи недержавного соціального страхування [6]. Лише близько 10,6 % українських приватних пенсійних фондів у ті роки демонстрували номінальну дохідність понад 20 % річних, тоді як решта мали скромніші результати [6]. Якщо інфляція висока, реальна дохідність може виявитися близькою до нуля або навіть від'ємною – в таких умовах громадяни втрачають стимул робити внески, бо не бачать приросту своїх коштів.

Таким чином, держава має забезпечити макроекономічну стабільність та створити сприятливі умови для інвестування пенсійних активів (розвиток фондового ринку, пропозицію надійних фінансових інструментів), щоб інвестиційний потенціал накопичувальної системи реалізувався повною мірою [7]. Підсумовуючи, фінансове забезпечення недержавного соціального страхування спирається на накопичення внесків та їх продуктивне інвестування. Накопичувальний підхід забезпечує прямий зв'язок між зусиллями людини із заощадження під час активної праці і рівнем її добробуту в період непрацездатності. Інвестиційний механізм, у свою чергу, мультиплікує ці заощадження, перетворюючи їх на капітал, що працює як на конкретного застрахованого (примножуючи його майбутню пенсію), так і на економіку країни (фінансуючи зростання і розвиток). Саме поєднання цих механізмів – відповідального накопичення і ефективного інвестування – формує стійку модель недержавного соціального страхування, здатну доповнити державну систему соціального захисту та забезпечити вищий рівень фінансової стабільності для населення у довгостроковій перспективі.

Досвід різних країн підтверджує, що за умов належного регулювання і підтримки довіри з боку громадян, недержавні пенсійні фонди та інші накопичувальні інструменти можуть суттєво посилити соціально-економічну систему. Вони створюють резерв фінансової міцності на випадок демографічних змін, зменшують навантаження на державні фінанси та одночасно прискорюють інвестиційний розвиток. В Україні та інших державах, що перебувають на шляху пенсійних реформ, важливо враховувати як класичні теоретичні засади (що підкреслюють переваги фондovаних систем за сприятливих умов), так і практичні уроки останніх десятиліть (що вказують на необхідність надійного нагляду, диверсифікації ризиків та макроекономічної стабільності). Лише за таких умов фінансове забезпечення системи недержавного соціального страхування реалізує свій потенціал як для окремих громадян, так і для економіки в цілому [6].

Висновки. Проведене дослідження підтверджує, що недержавне соціальне страхування виступає важливою складовою сучасної системи соціального захисту, оскільки здатне забезпечити додаткову фінансову стійкість у довгостроковій перспективі. Фінансове забезпечення цієї системи базується на поєднанні накопичувальних та інвестиційних механізмів, що

формують індивідуальний капітал учасників і водночас створюють джерело довгострокових інвестицій для національної економіки. Встановлено, що ефективність функціонування недержавних страхових інституцій визначається якістю фінансової інфраструктури, рівнем професійного управління активами та наявністю диверсифікованих інструментів інвестування. Саме ці чинники визначають здатність фондів забезпечувати стабільну дохідність та виконувати зобов'язання перед учасниками.

Разом із тим аналіз показав, що розвиток недержавного соціального страхування в Україні стримується макроекономічною нестабільністю, низькою капіталізацією фінансового ринку та обмеженими можливостями диверсифікації активів. Подолання цих бар'єрів є ключовою умовою підвищення довіри населення та розширення участі у добровільних програмах. Стійке функціонування системи недержавного соціального страхування можливе за умови поєднання відповідального накопичення, ефективного інвестування та належного державного регулювання. Реалізація цих передумов дозволить зміцнити фінансовий потенціал недержавних фондів, зменшити навантаження на державну систему соціального захисту та забезпечити більш високий рівень економічної безпеки громадян у майбутньому.

Література:

1. Кундицький О. О. Соціальне страхування та особливості його фінансового забезпечення в Україні. *Мукачівський державний університет*. Вип. 10, 2017. С. 94–100.
2. Насібова О. В. Фінансування видатків на соціальний захист громадян з державних цільових фондів. *Національний технічний університет «ХПІ»*. [Електронний ресурс]. URL: <https://repository.kpi.kharkov.ua/server/api/core/bitstreams/1f1d25ea-654e-48f8-b268-0be35372834b/content> (дата звернення: 25.08.2025).
3. Сідельникова Л. П., Луцик Т. Є. Фінансове забезпечення пенсійного захисту населення України. *Вчені записки ТНУ ім. В. І. Вернадського. Серія: Економіка і управління*. 2020. Т. 31(70). № 2. С. 142–147.
4. Пенсійні фонди у світі. Національний банк України. [Електронний ресурс]. URL: <https://knpf.bank.gov.ua> (дата звернення: 23.01.2025).
5. OECD. Pensions Funded by Assets. Paris: OECD Publishing. [Електронний ресурс]. URL: <https://www.oecd.org> (дата звернення: 20.11.2025).
6. Malyovanyi M., Nepochatenko O., Nesterchuk Y. Conceptual Approaches to Improving the Functioning of Non-state Social Insurance Institutions in Ukraine. *Economics and Sociology*. 2018. № 11(2). P. 289–304. DOI: 10.14254/2071-789X.2018/11-2/20.
7. Malyovanyi M., Prokopchuk O., Bondarenko N., Rolinskyi O., Malyovana M. Development of a methodological approach to the use of synthetic integral indices for assessing the functioning of the social protection system. *Proceedings of the 36th International IBIMA Conference, Granada, Spain, November 4–5, 2020*. P. 1112–1126.

References:

1. Kundytskyi, O. O. (2017). Social insurance and features of its financial support in Ukraine. *Mukachevo State University*, 10, 94–100. [in Ukrainian].
2. Nasibova, O. V. (n.d.). Financing of social protection expenditures of citizens from state targeted funds. *National Technical University “KhPI”*. Retrieved August 25, 2025, from <https://repository.kpi.kharkov.ua/server/api/core/bits/treams/1f1d25ea-654e-48f8-b268-0be35372834b/content> [in Ukrainian].
3. Sidelnykova, L. P., Lutsyk, T. Ye. (2020). Financial support of pension protection of the population of Ukraine. *Scientific Notes of V. I. Vernadsky TNU. Series: Economics and Management*, 31(70)(2), 142–147. [in Ukrainian].
4. Pension funds in the world. (n.d.). *National Bank of Ukraine*. Retrieved January 23, 2025, from <https://knpf.bank.gov.ua> [in Ukrainian].
5. OECD. (n.d.). Pensions funded by assets. Paris: OECD Publishing. Retrieved November 20, 2025, from <https://www.oecd.org>.
6. Malyovanyi, M., Nepochatenko, O., Nesterchuk, Y. (2018). Conceptual approaches to improving the functioning of non-state social insurance institutions in Ukraine. *Economics and Sociology*, 11(2), 289–304. . <https://doi.org/10.14254/2071-789X.2018/11-2/20>
7. Malyovanyi, M., Prokopchuk, O., Bondarenko, N., Rolinskyi, O., Malyovana, M. (2020). Development of a methodological approach to the use of synthetic integral indices for assessing the functioning of the social protection system. *Proceedings of the 36th International IBIMA Conference, Granada, Spain*, November 4–5, 2020, 1112–1126.

Annotation

Malyovanyi M., Bondarenko N., Orlov I.

Definition of financial support and its mechanisms in the system of non-state social insurance.

The purpose of the article is to identify the theoretical determinants and evaluate the practical mechanisms of financial support for non-state social insurance, as well as to assess their functioning under the current socio-economic conditions of Ukraine. To achieve this aim, the authors applied general scientific and special methods, including system analysis, comparative analysis, structural–functional method, synthesis, and generalization. The methodological approach made it possible to systematize existing theoretical views on funded and investment-based insurance models and to clarify the institutional factors that determine their effectiveness.

The research results demonstrate that non-state social insurance serves as a vital complementary component of the national social protection system, as it relies on the accumulation of individual contributions and the formation of long-term investment resources. Unlike the public solidarity model, the non-state system is based on voluntary participation, private ownership of accumulated assets, professional asset management, and investment diversification. These features allow participants to form individualized social protection capital and simultaneously create investment resources for the national economy. The study outlines two core mechanisms of financial support for non-state social insurance: the accumulation mechanism, which provides gradual formation and capitalization of individual savings, and the

investment mechanism, which ensures the productive allocation of pension assets and generates long-term investment returns. Their combined functioning strengthens financial resilience and reduces the system's dependence on demographic fluctuations.

The authors identify several challenges that hinder the development of non-state social insurance in Ukraine, including macroeconomic instability, insufficient capitalization of financial markets, limited diversification of investment instruments, and low public trust. The analysis of international experience shows that in countries with developed financial markets, pension funds play a dual role: ensuring participants' future income and providing substantial long-term investment resources for economic development. For Ukraine, strengthening the institutional structure, improving regulatory frameworks, and expanding the range of reliable investment tools are crucial preconditions for unlocking the full potential of non-state pension institutions.

The conclusions highlight that effective financial support of non-state social insurance requires the integration of responsible accumulation, prudent investment management, and consistent state regulation. Under these conditions, non-state pension funds can significantly reinforce the sustainability of the national social protection system, reduce fiscal pressure on the state budget, and enhance the economic security and welfare of citizens over the long term.

Key words: *non-state social insurance; financial support; funded approach; investment potential; pension funds; social protection; institutional mechanisms; asset management; voluntary contributions; financial stability.*